

Antička svjetska čuda

Sokić, Monika

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:668643>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij edukacije engleskog jezika i književnosti i edukacije povijesti

Monika Sokić

Antička svjetska čuda

Diplomski rad

Mentor : doc. dr. sc. Zlatko Đukić

Osijek, 2021.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za povijest

Studij edukacije engleskog jezika i književnosti i edukacije povijesti

Monika Sokić

Antička svjetska čuda

Diplomski rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, znanstveno polje povijesti,
znanstvena grana stara povijest

Mentor: doc. dr. sc. Zlatko Đukić

Osijek, 2021.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, datum *7. 11. 2021.*

ime i prezime studenta, JMBAG

Monika Zdrić
0122216379

SAŽETAK

Popis svjetskih antičkih čuda govori nam mnogo o građevinskim i arhitektonskim postignućima čovjeka u antičkom periodu. Svako od tih čuda je imalo posebnu metodu gradnje specifičnu za taj vremenski period i mogućnosti koje su ljudi imali. Iako je popis napravljen s grčkog gledišta, samo su dva od čuda smještena na grčkom teritoriju. Na popisu se nalaze Velika piramida (Keopsova piramida), Semiramidini viseći vrtovi, Zeusov kip (Olimpija), Artemidin hram (Efez), Mauzolej u Halikarnasu, Kolos s Rodosa i svjetionik u Aleksandriji. Sva čuda su izgrađena iz specifičnih razloga. Neka su posljednja počivališta, mjesta štovanja, mjesta društvenih okupljanja, spomenici pobjedama i putokazi. Svako čudo je ostavilo dubok trag u antičkoj povijesti te utjecalo na povijest do današnjeg dana. Svjetska čuda su bila inspiracija mnogim umjetnicima, graditeljima, arhitektima i običnim ljudima. U ovom radu opisano je podrijetlo svakog čuda, njegova gradnja, svrha te sudbina. Također su opisane različite teorije koje su povezane s tim čudima i zanimljive činjenice o čudima koje mnogi izvori navode.

Ključne riječi: antička svjetska čuda, antika, antičko graditeljstvo

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POPIS SVJETSKIH ČUDA	2
3. Piramide u Gizi.....	4
3.1. Keopsova piramida	5
3.2. Kefrenova piramida	8
3.3. Mikerinova piramida	9
4. Semiramidini viseći vrtovi	14
4.1. Babilon i Nabukodonozor II	14
4.2. Gradnja vrtova	15
5. Zeusov kip	19
5.1. Gradnja kipa	19
5.2. Religijska i društvena uloga	21
6. Artemidin hram u Efezu.....	26
7. Mauzolej u Halikarnasu	31
8. Kolos s Rodosa	34
9. Svjetionik na otoku Faru pred Aleksandrijom.....	37
10. ZAKLJUČAK.....	41
Literatura.....	42
Prilozi.....	44

1. UVOD

Popis antičkih svjetskih čuda predstavlja sedam ljudskih građevinskih i arhitektonskih postignuća. Zašto baš broj sedam? Autori ovoga popisa smatrali su da baš broj sedam označava misteriju i magičnost ovog popisa. Ove građevine su obilježile ne samo antički period, nego sve povijesne periode. Bile su inspiracija i zanimacija mnogih slikara, graditelja, umjetnika i arhitekata. Iako je upitno jesu li sve ove građevine uopće postojale, materijalni i nematerijalni izvori su se prenosili stoljećima i stvorili sliku o ovim čudesima koji su mnogi akademici bili voljni pomno istražiti. Jedino čudo koje je opstalo od sedam svjetskih čuda je Velika piramida u Gizi. Iako piramida ponosno stoji već stoljećima i dalje nije potpuno istražena, a priče o njenim istraživačima su brojne. Velika piramida je jedno od najistraživijih arheoloških područja i najposjećenijih na svijetu. Za Semiramidine viseće vrtove se sumnja da su uopće postojali, i baš zbog toga ih neki autori nazivaju najmisterioznijim od svih čuda.

Zeusov kip izgorio je u Lausionu 475.godine. Hram božice Artemide u Efezu (nakon mnogih nesreća) srušila je razjarena svjetina 401.godine nakon što je kršćanstvo postalo službena religija na tom području. Od Mauzoleja u Halikarnasu ostali su samo temelji. Kolos na Rodosu srušen je u potresu nepoznate godine, a svjetionik na otoku Pharosu je uništen.

Cilj ovog diplomskog rada je opisati svjetska čuda antičkog svijeta. U ovom radu navedena i opisana su sva svjetska čuda antičkog svijeta. Opisan je i proces gradnje čuda, u čiju čast su građevine bile podignute, podrijetlo materijala korištenog za gradnju, način gradnje čuda, uloga koju su čuda imali u religijskom, društvenom, geografskom smislu. U radu će biti priložene i fotografije nekih čuda, skice o mogućem izgledu čuda te fotografije građevina koje su nastale korištenjem materijala svjetskih čuda.

2. POPIS SVJETSKIH ČUDA

Smatra se da je prvi popis ikad sastavljen u periodu od 150. do 120.pr.Kr., a autor mu je bio grčki pjesnik Antipatros iz Sidona u današnjem Libanonu, inače starom feničkom gradu pokraj Tira. Antipatros je bio autor kratkih elegija, a napisao je i epitaf za slavnu pjesnikinju Sapfo. Ciceron ga je opisao kao dobrog autora epigrama, ali ponekad sklonog imitaciji. Autorstvo popisa svjetskih čuda pripisuje mu se prema sačuvanoj pjesmi, ali se kao autori navode još i Herodot, Filon (Bizant), Strabon i Diodor (Sicilija).

Nepoznato je što je navelo navedene autore da izrade popis svjetskih čuda. Sve su građevine s popisa odabrane s grčkog stajališta, ali samo su dvije bile u današnjoj Grčkoj - Fidijin Zeus i Kolos s Rodosa. Dva su građevinska djela također bila u ondašnjim grčkim područjima u Maloj Aziji (današnjoj Turskoj) - Artemidin hram u Efezu i mauzolej u Halikarnasu. U Gizi pokraj glavnog grada Egipta – Kaira, nalazi se Velika piramida, a viseći vrtovi u starom Babilonu u današnjem Iraku.

Zanimljivo je kako je autor s popisa izostavio atensku Akropolu i Babilonski toranj. Na popis su stavljene samo tada aktualne znamenitosti, a ne ruševine. Broj znamenitosti je određen simbolikom broja sedam.

Doprinos prvim rekonstrukcijama graditeljskih čuda dali su nizozemski slikar Marten de Vos (1532. - 1603.) i tadašnji slavni njemački isusovac Athanasius Kircher (1601. - 1908.) iz Geise blizu Fulde u pokrajini Hessen, autor četrdesetak djela iz geologije, medicine i orijentalistike. Kasnije je proslavljeni njemački graditelj i kipar, Johann Bernhard Fischer von Erlach (1656. - 1723.) približio ta fantastična zdanja stvarnosti, ali prava svjedočanstva su nastala tek kada su počela arheološka istraživanja. ¹

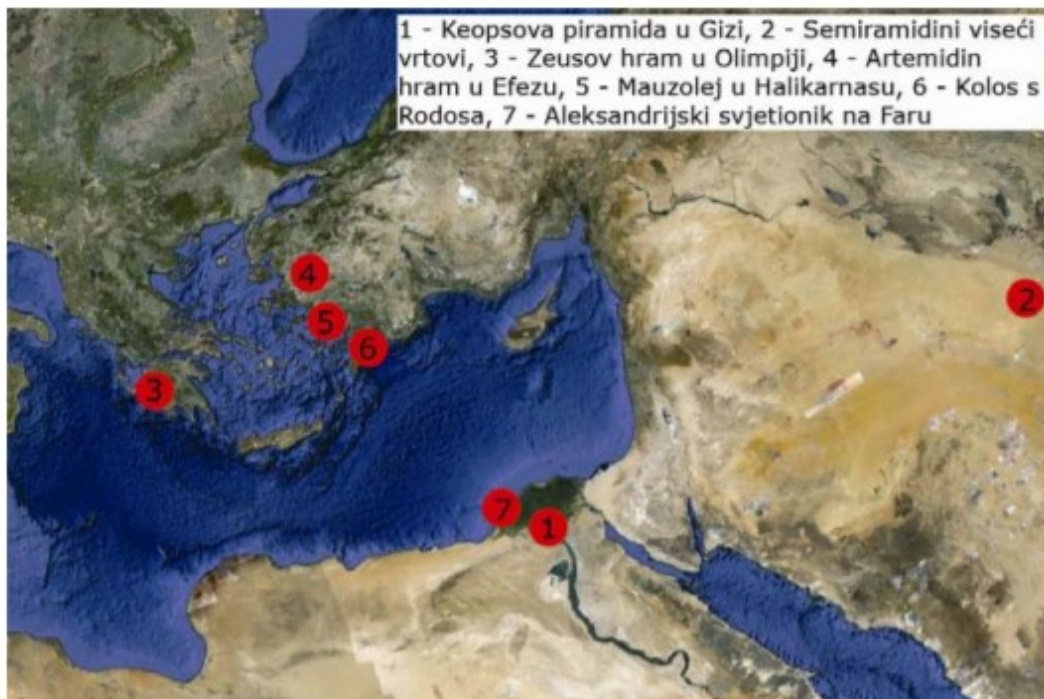
---

¹ Branko Nadilo, *Iz povijesti graditeljstva; Sedam antičkih svjetskih čuda*, GRAĐEVINAR”, Journal of the Croatia Association of the Civil Engineers, broj časopisa 63, godina izdanja 2011., str. 377.

Na popisu priznatih antičkih svjetskih čuda su:

1. Keopsova piramida u Gizi (oko 2550.pr.Kr.),
2. Semiramidini viseći vrtovi (Babilon, oko 600.pr.Kr.),
3. Zeusov kip u Olimpiji (oko 440.pr.Kr.),
4. Artemidin hram u Efezu (oko 550.pr.Kr.),
5. Mauzolej u Halikarnasu (oko 350.pr.Kr.),
6. Kolos s otoka Rodosa (oko 280.pr.Kr.),
7. Aleksandrijski svjetionik na otoku Faru pred Aleksandrijom (oko 280.pr.Kr.)².

Prikaz jugoistočnog Sredozemlja s položajima Sedam antičkih čuda

² Branko Nadilo, *Iz povijesti graditeljstva; Sedam antičkih svjetskih čuda*, str. 378.

Prilog 1. Prikaz jugoistočnog Sredozemlja s položajima Sedam antičkih čuda, (<http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>)

3. Piramide u Gizi

Iako se na popisu antičkih čuda nalazi sedam građevina, samo piramide u Gizi i dalje postoje. Piramide u Gizi su jedna od najvećih turističkih znamenitosti u povijesti svijeta te ih svake godine posjeti više od milijun turista koji žele uživo vidjeti ovo građevinsko čudo antičkog čovjeka. Pretpostavlja se da su kompleksi tri piramide – Mikeronove, Keopsove i Kefrenove arheološki najistraživije područje na svijetu. Smještene su na zapadnom rubu doline Nila, 8 km jugozapadno od Gize, a od središta Kaira udaljene su petnaestak kilometara. Nalaze se u tzv. Ulici piramida (SHaria al.Ahram).³ Najveća piramida je Keopsova, koji je vladao od 2558.pr.Kr. do 2532. pr.Kr. Druga po veličini piramida je faraona Kefrena, a najmanja i posljednja je piramida faraona Mikerina.⁴ Na samom području Egipta postoji sto sedam piramida, ali piramide u Gizi su najveće, najbolje očuvane i najpoznatije.⁵

Tri manje piramide Kefrenovih kraljica i najvjerojatnije njegove majke Heteferes⁶ nalaze se u blizini piramide. U ovom kompleksu se nalaze i piramidalne konstrukcije Kefrena – Kafra, i faraona Mikerina te mnoge očuvane statue s likom kralja čija je svrha bila prihvaćanje darova u obliku hranidbenih namirnica i smatrane su počivališnim mjestom kraljeve duše.⁷

---

³ Branko Nadilo, isto, str. 378.

⁴ “*Memphis and its Necropolis – the Pyramid Fields from Giza to Dahshur*”
URL:<http://whc.unesco.org/en/list/86> Pristupljeno (04.09.2021)

⁵ 3BRIER, B., HOUDIN, J, 2009, 7., “*The Secret of the Great Pyramid: How One Man's Obsession Led to the Solution of Ancient Egypt's Greatest Mystery*”, Harper Perennial

⁶ Heteferes I. egipatska kraljica 4. dinastije. Njeno ime znači “zadovoljno je njeno lice”. Nakon pljačke njene prvotne grobnice kod Savijene piramide u Dašuru, njeno posljednje počivalište se seli u grobnicu u blizini Velike piramide.

⁷ BREASTED, J., “*Ancient records of Egypt, Volume 1*. 1906. CHICAGO THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS, 85. str.

Velik broj skulptura i statua pronađen je u piramidama. Iako je velik broj artefakta pronađen u Mikerinovom hramu, ipak je njegova piramida znatno manja od piramida njegovih predaka. U V. i VI. dinastiji se nastavlja trend naglaska na hramove s piramidama Abusira⁸ i Sakkare⁹.

Pri kraju V. dinastije u piramide su stavljeni zapisi nazvani hijeroglifi ili Piramidalni tekstovi. Hijeroglifi su opisivali kraljevu povezanost s božanstvima, naglašavali faraonovu ulogu u održavanju reda u svemiru i zagrobnom životu.¹⁰

Na istočnoj strani piramide faraona Kefrena nalazi se sfinga. Izdubljena je u prirodnoj stijeni za vrijeme vladavine faraona Kefnera kao prikaz vladajuće monarhije.

Sfinga, kao ikona moći je postala sinonim kraljevstva te se gotovo svaki vladar nakon Kefnera predstavljao u obličju Sfinge. Tisuću godina kasnije, Sfinga je štovana kao Harmakhis¹¹ koji čuva stražu.¹²

3.1. Keopsova piramida

Gradnja piramide je izvršena prema nalogu faraona Kufu iz IV. dinastije. Nalog je prema izvorima izdan oko 2560.pr.Kr. Grčki naziv faraona Kufua je Keops, a njegova piramida se često naziva i Velika piramida. Poznata kao najveća i najstarija piramida u Gizi. Keops je bio drugi faraon V. dinastije, a vladao je od 2589. do 2566.pr.Kr. Otac i majka su mu bili faraon Snofru i kraljica Heteferes I. a djed Huni. Za razliku od njih obio je okrutan vladar i tiranin. Na popisu njegovih postignuća su gradnja piramide, ratni pohodi na Sinaj, Nubiju i Libiju. Za gradnju svoje grobnice pokrenuo je cijeli Egipat i zatvorio hramove. Ipak, valja istaknuti da je Keops omogućio radnicima hranu, odjeću i pivo. Sahranjen je u piramidi, ali je njegova mumija premještena i vjerojatno uništena jer su mu se prikazi uništavali dugo nakon smrti. Smatrali su da je jedini

---

⁸ Arheološko nalazište koje se nalazi u Egiptu, između Gize i Sakkare, na lijevoj obali Nila, 10-tak kilometara od Kaira. Na tom su području četiri faraona V. dinastije gradili svoje piramide s pratećim hramovima u periodu od 2470. do 2320.pr.Kr.. Zbog arhitektonski loše gradnje piramide su u ruševnom stanju. Hramovi i obelisci su bili posvećeni bogu Sunca Ra. Na tom području je također pronađena najveća zbirka tekstova Stare Države pod nazivom *Abusirski papirusi*. (Abusir. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 3. 9. 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=226>>.)

⁹ Prostrana nekropola staroegipatskoga grada Memfisa, oko 20 km južno od Kaira. Sačuvan je velik broj mastaba bogato ukrašenih figurativnim prizorima iz svakodnevnog života, datiranih u razdoblje prvih šest dinastija. Brojne su piramide faraona iz V. i VI. dinastije, a izdvaja se pogrebni kompleks faraona Djoseru iz III. dinastije s najstarijom stepeničastom piramidom, koju je podigao graditelj Imhotep. Jedno od najvećih svetišta XIX. dinastije bio je serapej koji je dao izgraditi Khaemweset, sin Ramsesa II. U Sakkari se nalazi i koptski samostan Apa Jeremias (V. st.) (Sakkara. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 3. 9. 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=68940>>.)

¹⁰ I BREASTED, J., *Ancient records of Egypt, Volume 1.* " 1906. CHICAGO THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS,85. str.

¹¹ Antički egipatski princ i Visoki svećenik Amuna za vrijeme 25. dinastije.

¹² ROSALIE, D., *"The Experience of Ancient Egypt"*,2000., Routledge, 89. str.

preostali figurica, ali čini se da Velika sfiga u Gizi, koju je sagradio njegov sin Džedefre, prikaz Keopsa kao božanstva. Piramidu je izgradio graditelj Hemiunu, faraonov nećak, o kojem se malo zna. Za svoj rad bio je nagrađen bogatstvom i ugledom. ¹³

Navodno Velika piramida se gradila 20 godina te je sudjelovalo oko 100 000 građevinskih radnika. Prvi korak bio je priprema terena i postavljanje preko 2300 kamenih blokova koji su u prosjeku bili težine oko dvije i pol tone.

Kamenje je bilo visoko dva metra i dugačko pet metara. Blokovi vapnenca, bazalta i granita za gradnju piramide vadili su se u kamenolomu na suprotnoj obali Nila i dovozilo čamcima preko rijeke. Radovi su se obavljali samo u proljeće, u vrijeme kada se Nil izljevao pa se zemlja nije mogla obrađivati, ali je zato trebalo 20 godina i gotovo pola milijuna plovidbi za dopremu potrebitoga kamena. Nakon što su se kameni blokovi iskrcali s čamaca, grupa ljudi vukla bi ih na saonicama (Egipćani tada još nisu poznavali kotač) iako su težili i do 2 do 4 tone. Potom bi blokove odložili, a druga ih je grupa radnika izvlačila do gradilišta piramide. ¹⁴ Drugi korak bio je postavljanje završnog pokrivnog sloja zbog kojeg je vanjska struktura piramide bila glatka. Uz Sfingu, na jugu Velike piramide nalazio se Sunčev brod. Smatra se da je taj brod od 43 metra predstavljao sredstvo na kojem će faraon Keops otploviti u zagrobni život. ¹⁵

Piramida je sagrađena pomoću građevinskog materijala koji je činilo oko 2 milijuna blokova, a visina joj je bila blizu 146 metara. Strane piramida su orijentirane prema stranama svijeta, a kut stranice iznosi 51 stupanj. Ulaz je pronađen u devetom stoljeću kad je kalif Al Mamun prokopao tunel duboko do hodnika u jezgri piramide. Osvjetljavajući put bakljama njegovi ljudi su pratili smjer hodnika dok nisu otkrili Kraljičinu odaju, malu pravokutnu prostoriju s dvadeset i dvije vapnene krovne grede koje su činile strop. Na njihovo nezadovoljstvo soba je bila prazna, ali u potrazi za blagom su nastavili dalje kroz Veliku Galeriju do Kraljeve odaje gdje su pronašli samo prazan sarkofag i zidove grobnice napravljene od crvenog granita. Naime, svo blago je bilo ukradeno stoljećima prije. Ipak, avanture kalifa Al Mamuna i njegove bande oskrvnitelja grobnica postale su jedna od tisuću i jedne priče zbirke po imenu Arapske noći, u kojoj piše da je Al Mamun u piramidi pronašao metalno oružje koje ne korodira i staklo koje je nemoguće razbiti.

¹⁶

---

¹³Nadilo B., *Iz povijesti graditeljstva; Sedam antičkih svjetskih čuda*, str. 379.

¹⁴ Nadilo B., isto, str. 379.

¹⁵ NOUR, M.Z. et.al., 1984. - *The Cheops Boat*, Oxford, 35.str.

¹⁶ NOUR, M.Z., isto, 35.str.

Suvremeni znanstvenici su proučavali, napravili planove piramide i fotografirali Veliku piramidu više nego druge piramide, ali ona i dalje ostaje zagonetka. Postoje prostorije čije se svrhe i dalje ne znaju te su nedavno pomoću robotske kamere u Kraljičinoj odaji otkrivena malena vrata s bakrenim kvakama. Međutim, još uvijek nije otkriveno što se krije iza tih vrata.

Egipćani su bili narod računovođa, ali ne postoji nijedan zapis o tome kako su piramide sagrađene. Znamo imena dvaju konja koji su vukli Ramzesovu veliku kočiju u bitci kod Kadeša, ali ne znamo kako su Egipćani vukli ogromne blokove i koliko je ljudi radilo na piramidi. Nemamo nikakve izvore iz drevnog Egipta o najvećem građevinskom projektu u povijesti čovječanstva. Iz tog razloga postoje mnoge teorije.¹⁷

Kada je Menachem Begin, izraelski premijer, posjetio piramide izjavio je da su ih sagradili njegovi pretci. Premijer je povjerovao jednom od mnogobrojnim mitova o gradnji piramida. Dok su Beginovi pretci bili u egipatskom sužanjstvu, piramide su već bile antičke. Stari Zavjet ne spominje gradnju piramida. Ali spominje da su Izraelci sagradili gradove faraona Ramzes i Pitom, što znači da su Izraelci bili u sužanjstvu za vrijeme vladavine faraona Ramzesa Velikog, tisuću godina nakon što je piramida sagrađena. Prema izvorima piramide su gradili egipatski graditelji koji su bili plaćeni za svoje usluge.¹⁸

U Bibliji postoji priča koju su u osamnaestom stoljeću povezali s Velikom piramidom. To je priča o Josipu koji interpretira faraonov san o sedam mršavih krava koje proždiru sedam debelih krava. Prema Josipu to je značilo da će Egipat imati sedam plodnih godina poslije kojih će nastupiti sedam godina glad. Prema Josipovim uputama, žitarice su se trebale pohraniti kako bi narod imao hrane kada nastupi sedam godina gladi. Prema toj teoriji, žitarice su se pohranile u Veliku piramidu te su piramide stekle naziv "Josipove žitnice". Prema zaključcima znanstvenika ovu teoriju osmislio je netko tko nikad nije vidio piramide. Jer da je to istina piramide bi bile sagrađene u sedam godina koliko je plodno razdoblje trajalo. I da su piramide postojale i da su Egipćani pohranjivali žitarice u piramide, gdje bi ih točno u piramide pohranjivali? Piramide su pune uskih, sklizavih, mračnih hodnika, te da su žitarice stvarno pohranjivane u piramidu morale bi biti na velikoj visini u piramidi. Do osamnaestog stoljeća mnogi su vjerovali u ovu teoriju jer je većina ljudi nikada nije vidjela. Prve rano objavljene ilustracije piramida u Gizi su naslikali umjetnici koji su definitivno čuli o njima, ali ih nikada nisu vidjeli uživo.¹⁹

---

¹⁷ NOUR, M.Z., isto. 35.str.

¹⁸ NOUR, M.Z., isto. 35.str.

¹⁹ NOUR, M.Z., isto. 35.str.

Jedna od najuobičajenih zabluda o Velikoj piramidi je da su u njenim mjerama kodirane tajne svemira. Godine 1620. John Greaves, mladi astronom s Oxforda, je posjetio piramidu.

Kao mnogi prije njega on je vjerovao da su Egipćani bili napredna civilizacija čije je znanje bilo veće od njegovog. Greaves je vjerovao da su Egipćani znali točan opseg zemaljske kugle i da su koristili svoje izračune u nacrtima piramide.

Prije svog dolaska u Egipat, mladi astronom je mjerio antičke spomenike po cijeloj Europi kako bi odredio mjerne jedinice. Bio je upoznat s rimskim mjerama, engleskim mjerama, grčkim mjerama, i mnogim drugim mjerama. Opremljen precizno izrađenim mjedenim mjernim šipkama, otplovio je u Egipat kako bi proveo prvo znanstveno istraživanje piramide. Greaves je istraživao piramidu u mraku, pod svjetlošću baklji, prolazeći kroz jata šišmiša i smrad njihovog izmeta. Pri istraživanju unutrašnjosti piramide pokušao je izmjeriti njene dimenzije što je preciznije mogao. Otkrio je u podnožju Velike galerije odaju koja je vjerojatno služila kao prtok zraka radnicima koji su iskopavali spuštajući prolaz. Kad se vratio u London objavio je svoje rezultate u maloj knjizi nazvanoj "Pyramidographia", ali sve je bilo uzalud. Njegova mjerenja su bila netočna. Bio je preplavljen osjećajima zbog svog iskustva u piramidi te je najosnovnije mjere krivo izračunao. Međutim, ipak je on bio pionir u istraživanju piramide.

Dvije stotine godina nakon njega još jedan astronom će krenuti u istraživanje piramide. U ožujku 1864. Piazzi Smyth, astronom iz Škotske, otplovio je za Egipat kako bi izveo najdetaljnije mjerenje Velike piramide. Vjerovao je da su dimenzije piramide ključ biblijskih otkrića te je bilo ključno za njega otkriti točno koliko su visoke, široke i duboke piramida i sve njene odaje. Iako je piramida sagrađena dvije tisuće godina prije nastanka kršćanstva, Smyth je bio uvjeren da je piramida zapravo kršćanski spomenik.²⁰

3.2. Kefrenova piramida

Druga piramida je Kefrenova. Sagrađena je od granitnih blokova crvene boje. U istočnoj strani piramide pronađeni su ostaci hrama koji je služio za održavanje rituala. Iako je Kefrenova piramida izgrađena na isti način kao Keopsova te prema istim nacrtima, ipak je dimenzijama manja. Pri istraživanju piramide u pogrebnoj komori otkrivena je jama u podu, najvjerojatnije napravljena za prve kanopske kovčege u koji su potrebni u ritualu mumifikacije pokojnika. Čin balzamiranja pokojnika odvija se tako da se njegovi organi vade iz tijela i spremaju u kanopske posude koje se kasnije mijenjaju sa škrinjom ili kutijom.

---

²⁰ NOUR, M.Z., isto, 36.str.

Za vrijeme grčko - rimskog razdoblja nastao je ritual spremanja organa preminule osobe u kutije. Kutije su izrađivane od drveta te su bile oslikane prikazima božanstava Tot i Re-Horakti, Izide i Ozirisa. Zajedničko božanstvo prikazano na svim škrinjama je Anubis.²¹

Piramide građene nakon ovih, biti će znatno manje te će se veći naglasak stavljati na hramove oko piramida, a ne unutrašnjost piramidi. Godine 1860. nizvodno od piramide, francuski arheolog pronašao je Kefrenov kip koji je imao ulogu primanja hrane i odmorišta faraonove duše. Kip faraona u sjedećoj pozi najbolje je očuvan od 23 kipa prvotno postavljena u hramu.²² Osim Kefrenovog kipa, najpoznatija je sfinga koja se nalazi na istočnoj strani piramide. Sfinga je izrezbarena u kamenu za vrijeme vladavine faraona Kefrena kako bi što bolje prikazala izgled faraona. Richard William Howard je 1837. godine uklonio ukrašen kraljevski sarkofag jer se navodno koristio eksplozivnim sredstvima dok je istraživao piramide. Sarkofag je nažalost nestao pri prijevozu u Englesku kada je brod potonuo blizu obale Španjolske.²³

3.3. Mikerinova piramida

Piramida faraona Mikerina je najmanja od tri piramide te se dijelom nalazi na visoravni Gize a dijelom na visoravni poznatoj kao Mokattam²⁴. Mikerin je bio peti faraon IV. egipatske dinastije. Kompleks se sastoji od kraljeve piramide, pripadajućih hramova i tri kraljičine piramide. Pokrivni sloj Mikerinove piramide načinjen je od bijelog vapnenačkog kamena, dok su niži dijelovi napravljeni od crvenog granita. Visoka je 65 metara a nagib je 51 stupanj. Kao i kod drugih piramida, stranice piramida su orijentirane prema stranicama svijeta. Dokazano je da u gradnji ove piramide su korištene rampe napravljene od vapnenačkog iverja i gipsa koje su služile za prijevoz ogromnih kamenih blokova u vis.²⁵ 4 metra iznad temelja, na sjevernoj strani piramide se nalazi prilaz pogrebnom hramu.

Silazni prolaz je put u komoru napravljen od drveta kojoj je izlaz drugi prolaz u kojem se nalaze tri velika bloka s rešetkama. Granitni blokovi stavljeni su kako bi spriječili provale i zatvorili ulaz koji vodi dublje u piramidu.²⁶

---

²¹PERNJAK, D., 2013. - Mumifikacija i pogrebna oprema u Egiptu u helenističkom razdoblju, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji, 26.str.

²²ASTON, B., 2000. - Stone In Ancient Egyptian Materials and Technology, Cambridge: Cambridge University Press, 77.str.

²³ LEHNER, M., 1997. - The Complete Pyramids: Solving the Ancient Mysteries, London and New York: Thames and Hudson, 17. Str. 50.-53.

²⁴ Niz brda smještenih u jugoistočnim Kairu.

²⁵ LEHNER, M., 1997, str.17.

²⁶ LEHNER, M., isto, str.17

Prilog 2. Ulaz u Veliku piramidu,
<https://www.theintrepidguide.com/top-tips-visiting-pyramids-giza-egypt/>

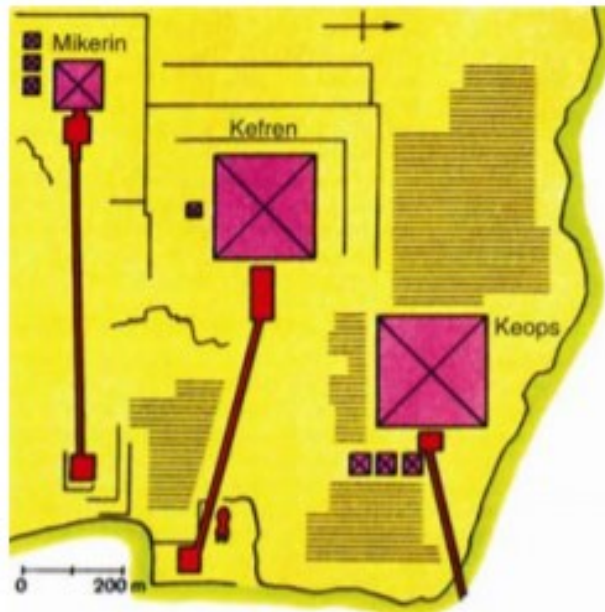

Prilog 3. Sfinga, <https://www.theintrepidguide.com/top-tips-visiting-pyramids-giza-egypt/>

Prilog 4. Piramide u Gizi, <https://www.historyextra.com/period/ancient-egypt/facts-great-pyramid-giza-how-built-when/>

Tlocrt svih piramida i ostalih sadržaja u Gizi

Prilog 5. Tlocrt svih piramida i ostalih sadržaja u Gizi, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Ulaz u Keopsevu piramidu

Prilog 6. Ulaz u Keopsevu piramidu, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

4. Semiramidini viseći vrtovi

Nabukodonozor II koji je vladao od 605. do 562. godine pr.Kr. smatra se graditeljem Semiramidinih visećih vrtova koji su ukrašavali glavni grad Babilonskog carstva. Semiramidini viseći vrtovi su jedino antičko čudo o kojem se još uvijek raspravlja jesu li postojali ili ne. Neki povjesničari smatraju da su se vrtovi nalazili u Ninivi, glavnom gradu Asirskog carstva. Druga struja povjesničara smatra da su antički izvori točni te iščekuju arheološke dokaze postojanja vrtova. Treća struja povjesničara pak smatra da su vrtovi rezultat antičke mašte. Arheološki nalazi u Babilonu i antički babilonski tekstovi ne pružaju dovoljno informacija o ovoj temi, ali antički pisci opisuju vrtove kao da su bili u Nabukodonozorovom glavnom gradu te da su postojali i za vrijeme helenizma. Egzotična priroda, misteriozna lokacija i nestanak vrtova, u usporedbi s drugim poznatijim grčkim čudima na popisu antičkih čuda svijeta, čini Semiramidine viseće vrtove najzanimljivijima od svih čuda.²⁷

4.1. Babilon i Nabukodonozor II

Babilon, koji se nalazi 80 kilometara južno od današnjeg Bagdada u Iraku, blizu sadašnjeg grada Al Hillah, bio je antički grad s poviješću naseljavanja koja datira do 3000 g.pr.Kr. Bio je smješten na obje strane rijeke Eufrat sa strmim nasipima radi obrane od sezonskih poplava. Ime potječe od akadске riječi Babilu u značenju “božja vrata”, a to je i prijevod sumerskog imena Kadingira. Prvi put se kao državno središte spominje na pločici Sargona Akadskog iz 24.st.pr.Kr., a potom je stagnirao sve do 18.st.pr.Kr. kada je pretvoren u glavni grad Hamurabijeva carstva.²⁸ Najbolji period u povijesti grada bio je u šestom stoljeću pr.Kr. za vrijeme vladavine kralja Nabukodonozora II, kad je grad bio prijestolnica Neo-babilonskog carstva. Utemeljitelj carstva bio je Nabukodonosorov otac Nabopolasar (od 625. do 605.g.pr.K). nakon pobjede nad Asirskim carstvom. Njegov nasljednik postići će još veće uspjehe. Jedan od njih je osvajanje Jeruzalema u 597.g.pr.Kr. Nakon osvajanja Jeruzalema, babilonski car je odlučio od njegove prijestolnice napraviti jedan od najveličanstvenijih gradova na svijetu. Ištara vrata su sagrađena oko

---

²⁷ Cartwright, Mark. "Hanging Gardens of Babylon." World History Encyclopedia. World History Encyclopedia, 27 Jul 2018., pristupljeno 02.09.2021.

²⁸ Cartwright, Mark. isto, pristupljeno 02.09.2021.

575.g.pr.Kr. sadržavajući tornjeve i prikaze imaginarnih i stvarnih životinja u pločicama. Dupli zid napravljen od cigle okruživao je grad - najveći zid sagrađen do tog vremena – te je nakon gradnje toga zida navodno dodao opsežne vrtove čija slava se proširila antičkim svijetom.²⁹

4.2. Gradnja vrtova

Većina povjesničara se slaže da je ideja uzgoja vrtova iz čistog užitka, a ne proizvodnje hrane potekla iz “plodnog polumjeseca” gdje su poznati kao raj na zemlji. Ideja se proširila antičkim svijetom preko Mediterana te su za vrijeme helenizma individualci, bar oni bogatiji, uzgajali svoje privatne vrtove iz užitka u svojim domovima. Vrtovi nisu sadržavali samo cvijeće i biljke, nego i arhitektonske, skulpturalne, vodene karakteristike te lijepe poglede. Vrtovi su postali goruća želja slikara freski, kao npr. onih iz Pompeja, koji su oslikali cijele zidove vila scenama koje su davale iluziju pri ulasku u sobu, ulaska u vrt.³⁰

Semiramidini viseći vrtovi se nazivaju i Babilonski viseći vrtovi. Semiramidini se nazivaju prema legendarnoj i božanstvenoj ženskoj vladarici Asirije, za koju Grci smatraju da je rekonstruirala Babilon u 9.st.pr.Kr. Herodot, grčki povjesničar, opisuje babilonski sistem navodnjavanja i babilonske zidove, međutim ne spominje specifično vrtove (iako ne spominje ni Sfingu dok opisuje Gizu). Semiramidine viseće vrtove prvi spominje Berossus, svećenik imena Bel-Usru iz Babilona koji se preselio na grčki otok. Njegovi izvori datiraju iz 290.g.pr.Kr. a preneseni su citiranjima drugih autora, ali mnogi njegovi opisi Babilona su potvrđeni od strane arheologa.³¹

Berossus opisuje visoke kamene terase koje su služile kao imitacija planina te su različite vrste ogromnog drveća i cvijeća bile tamo zasađene. Terasa nisu pružale samo ugodan estetski efekt viseće vegetacije nego su olakšavale procese navodnjavanja. Berossus također navodi kako su vrtovi nastali kako bi ženi babilonskog kralja, Amitis od Medije, manje nedostajalo rodno kraljevstvo koje je bilo zeleno i brdovito. Ali, u babilonskim zapisima ime te kraljice se ne navodi. Druga teorija je da su vrtovi izgrađeni za kraljicu Sammu-Ramat (grč. Semiramida), majku asirskog kralja Adan-Nirarija III. (810. - 783.pr.Kr.).

---

²⁹Cartwright, Mark. isto, pristupljeno 02.09.2021.

³⁰Cartwright, Mark. isto, pristupljeno 02.09.2021.

³¹ Cartwright, Mark. isto, pristupljeno 02.09.2021.

Nekoliko izvora je navelo i opisalo vrtove kao da su postojali u 4.st.pr.Kr., ali svi ti izvori su napisani stoljećima kasnije nakon vladavine Nabukodonozora te od stane pisaca koji definitivno nikada nisu posjetili Babilon i koji nisu bili vični hortikulturi i arhitekturi. Vrtove su opisali povjesničar Strabon i Diodor , ali je dosad nejasan položaj vrtova u kraljevskoj palači. Pronađeni su arheološki izvori na nekadašnjem položaju Babilon, no oni ne mogu dokazati cijelosti postojanje vrtova te veličine. Prema izvorima su ležali na kuli od 4 kata, a dužina stranice je bila 4 pletara / približno 30 m). Na katovima su se nalazili čvrsti svodovi napravljeni od crijepa čiji su potporanj bili snažni i visoki stupovi. Platforme terasa su bile sagrađene od ogromnih kamenih ploča mnogih oblika. Ploče su se pokrivalo slojem trske i potom zalijevala asfaltom. Na taj sloj je zatim bila nasuta plodna zemlja na kojoj su rasle čak i male šume. Katovi vrtova bili su povezani ukrašenim stubištima ružičaste i bijele boje. Visina stupova je bila do 25 m što je davalo raslinju dovoljno svijetla. Kako bi se vrtovi navodnili cijeli je dan stotinjak robova vuklo vodu iz Eufrata sustavom poluga i crpki.³²

Strabon, grčki geograf (64.g.pr.Kr. - 24.g.pr.Kr.) navodi da je lokacija vrtova u blizini Eufrata, koji je tekao kroz drevni Babilon te da su pomoću posebne tehnike navodnjavanja koristili vodu iz rijeke kako bi zalijevali vrtove. Također, navodi postojanje stubišta kako bi se lakše došlo do određenih razina vrtova. Grčki povjesničar Diodor Sicilijski pak navodi u svojim zapisima iz 1.st.pr.Kr. kako su vrtovi sagrađeni u stilu antičkog kazališta i da je njihova visina bila 20 metara. Opisuje terase kao građevinu na stupovima zidanu trskom i ciglom. U izvorima se navodi da su postojali veliki vrtovi u Mezopotamiji koji datiraju prije onih u Babilonu. Postoje čak i slikovni prikazi jednog od tih vrtova. Radi se o reljefnom prikazu iz Sjeverne Palače Asubanipala u Ninivi, koji se sada nalazi u British Museum-u u Londonu. Neki povjesničari navode da nisu Babilonci prvi došli na ideju vrtova, nego stanovnici Ninive (danas dio grada Mosula u Iraku). Vrtove u Ninivi sagradio je Senaherib.

Nakon rušenja stare je izgradio novu palaču (201 x 200 m) u kojoj su se nalazili vrtovi te su bili navodnjavani iz prvoga poznatoga vodovoda. Vrtovi su bili postavljeni na kose padine kako bi se stekao dojam prirodnog planinskog krajolika. Kada bi se ta činjenica dokazala kao točna, zaključili bi da Semiramidini viseći vrtovi nisu bili izgrađeni, već je dokaz postojanja slične građevine postojao u Ninivi. Postoji tekstualni i arheološki dokaz vrtova u Ninivi, i grad je ponekad u izvorima bio naveden kao “stari Babilon”. Zanimljiva je činjenica da je gradnja visećih vrtova u Ninivi vremenski bliža vremenu kada je postojala Semiramida.³³

---

³² Nadilo B. isto, str. 380.

³³Nadilo B. isto, str. 380.

Nakon Nabukodonozora, Babilon je i dalje bio značajan grad Ahemenidskog i Seleukidskog carstva te su vladari oba carstva često koristili palače u Babilonu kao svoje rezidencije. Nakon smrti Aleksandra Velikog Babilon je bio skoro potpuno napušten i zbog problema naslijeđa uslijedila su desetljeća ratovanja njegovih generala.³⁴Sustavna arheološka iskopavanja počela su u drevnom Babilonu u 1899.g.pr.Kr. Mnoge antičke strukture poput duplih ciglenih zidova i Ištarinih vrata su otkrivene, međutim legendarnim visećim vrtovima nema traga. Obećavajuće otkriće 14 nadsvođenih prostorija za vrijeme iskopavanja Južne palače u Babilonu – nakon proučavanja i dešifriranja glinenih pločica - otkrilo je da su te prostorije bile spremišta, iako su bile velike. Druga iskopavanja koja su se odvijala puno bliže rijeci i drugom dijelu jedne od kraljevskih palača otkrila su ogromne odvođe te konstrukcija koja je mogla biti rezervoar, sve strukture potrebne za navodnjavanje vrtova, ali ne i siguran dokaz postojanja vrtova.

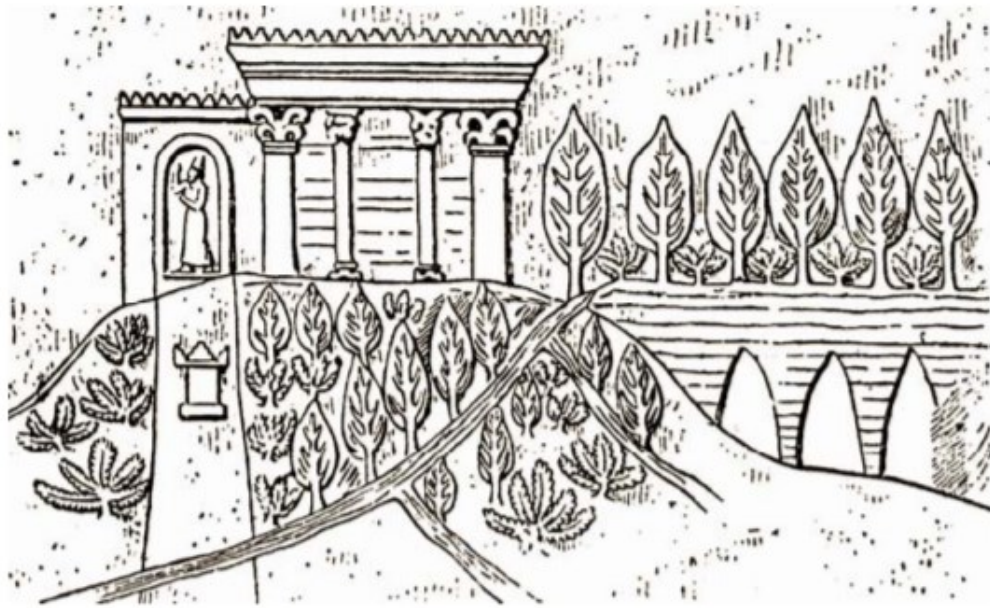
Nijedan babilonski izvor ne spominje vrtove, niti gradnju ni postojanje, čak i u ruševnom stanju. To je možda i najveći pobijajući dokaz postojanja vrtova u Babilonu jer ostaci babilonskih izvora uključuju detaljne opise Nabukodonozorovih osvajanja i pothvata, i građevinski projekte, sve do imena pojedinih ulica u Babilonu.³⁵

---

³³

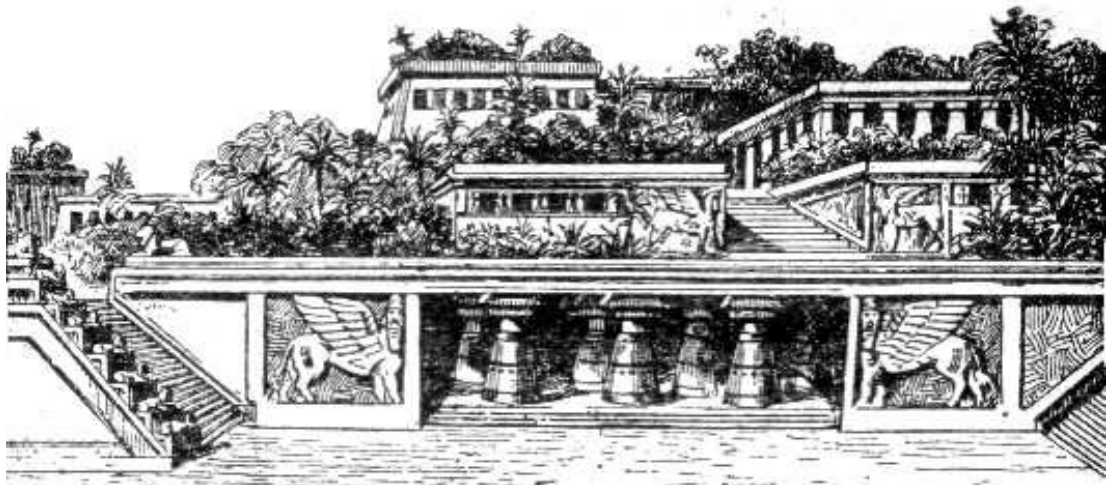
³⁴ Nadilo B. isto, str. 380.

³⁵ Cartwright, Mark. "Hanging Gardens of Babylon." World History Encyclopedia. World History Encyclopedia, 27 Jul 2018., pristupljeno 02.09.2021.

Jedan od crteža Semiramidinih visećih vrtova

Prilog 7. Jedan od crteža Semiramidinih visećih vrtova, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Prilog 8. Suvremeni prikaz mogućega izgleda babilonskih visećih vrtova, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

5. Zeusov kip

Zeusov kip je bio remek djelo kipara Fidije iz Grčke koji ga je klesao punih 12 godina. Kip je izrađen u čast boga Zeusa, koji je bio smatran glavnim grčkim bogom. Kip vrhovnoga grčkoga boga Zeusa u Olimpiji bio je postavljen u Zeusovu hramu koji se nalazio na zapadnoj obali današnje Grčke, u prefekturi Elidi, udaljenoj 150 km od Atene.³⁶ U Olimpiju je bio smješten u svrhu ujedinjenja ljudi i promicanja mira i harmonije između različitih religija i naroda. Olimpija je bila antičko svetište u kojem su se održavale Olimpijske igre i za čijeg je trajanja proglašavan "sveti mir". Čak je i stari grčki kalendar započinjao 776.g.pr.Kr. kada su najvjerojatnije i održane prve igre. Održavale su se tijekom srpnja i kolovoza kroz cijelo antičko razdoblje sve do 394. kada ih je zabranio rimski car Teodozije I. Veliki jer su ga suviše podsjećale na mnogobožacke religije.

37

Veličanstveni hram u Zeusovu čast izgrađen je u Olimpiji u dorskom stilu oko 450.pr.Kr. prema nacrtima graditelja Libona. No nije bio dovoljan raskošan i reprezentativan za ondašnju naraslu grčku moć, pa je rješenje pronađeno u veličanstvenom kipu čija je izrada bila povjerena atenskom kiparu Fidiji. Iako se o njegovu životu ne zna mnogo, Fidija (oko 500.-483.pr.Kr.) je nesumnjivo bio najslavniji starogrčki kipar. Njegovo je kiparstvo bilo izraz i uzor skladne uravnoteženosti božanskog i ljudskog, a ujedno je i uobličilo snagu, duh i strast Periklova doba i atenske demokracije. Iako je dao pečat razvoju grčke umjetnosti, njegova su djela poznata samo prema pokušajima kopiranja i rekonstrukcije njegovih djela te nedovoljnim informacijama iz antičkih izvora (Pauzanije, Plutark i Plinije). Iako je nadzirao gradnju Partenona na atenskoj Akropoli, zapamćen je kao majstor dviju golemih skulptura izgrađenih u hrizelefantinskoj tehnici.³⁸

5.1. Gradnja kipa

---

³⁶ Britannica, Urednici Enciklopedije "Statue of Zeus". *Encyclopedia Britannica*, 31.05.2015, <https://www.britannica.com/topic/Statue-of-Zeus>. pristupljeno 03.09.2021.

³⁷ UKEssays. (Studen 2018). The Statue of Zeus at Olympia. <https://www.ukessays.com/essays/cultural-studies/the-statue-of-zeus-at-olympia.php?vref=1>, pristupljeno 03.09.2021.

³⁸ Cartwright, Mark. "[Statue of Zeus at Olympia](#)." *World History Encyclopedia*. World History Encyclopedia, 24.07.2018. Pristupljeno 02.09.2021.

Brada i kosa božanstva na kipu su bile obložene zlatom, a ostatak tijela bjelokošću. Kip je prikaz Zeusa kako sjedi na tronu od bjelokosti, ukrašenim zlatom. Skulptura je bila smještena u bazen ispunjen maslinovim uljem i vodom, koji je služio kao zaštita za vrijeme godišnjih doba obilježenih visokom temperaturom. Ova zaštita je sprječavala puknuće skulpture pod visokim temperaturama.

Kip je bio proučavan, promatran i štovan od strane mnogih ljudi iz Olimpije i širom Olimpije. Značaj ove skulpture nije bio obilježen njenom veličinom i konstrukcijom, nego količinom i bogatstvom ornamenata koji su je krasili.³⁹

Bjelokost od koje je kip napravljen bila je simbol i prikaz grčkog štovanja i strahopoštovanja glavnog grčkog boga. Zeus je uglavnom bio prikazivan noseći zlatni nakit. Čak su mu odjeća i sandale bile napravljene od zlata. Većina trona je uz bjelokost bila napravljena i od cedrovine. Kada bi se kip gledao izdaleka, vidjeli bi Zeusa kako drži sjajno žezlo u lijevoj ruci. Na vrhu žezla nalazio se orao obložen zlatom. Kada bi se orao поближе pogledao, dala bi se naslutiti njegova spremnost na let, što je upućivalo na oprez. Lijeva Zeusova ruka je zapravo bila prikaz božice pobjede Nike.⁴⁰

Glavnina kipa bila je napravljena od drveta koje je izgorjelo do današnjeg vremena. Ali najimpresivniji dio kipa su ukrasi napravljeni od zlata, bjelokosti, bronce, stakla i različitih drugih materijala. Drvo koje je činilo kip bilo je cedar i čempres. Porijeklo zlata na kipu je nepoznato. Izvori dokazuju postojanje rudnika zlata u Makedoniji, teritoriju koji se nalazi nedaleko od Peleponeza, ali također je moguće da je zlato uvezeno iz Afrike. Fidija je bio glavni kipar zadužen za gradnju i konstrukciju Zeusovog kipa. Trebalo mu je 12 godina da završi kip visok preko 12 metara. Za gradnju ovog kipa koristile su se napredne i stručne tehnike. U početku, Zeusov kip se trebao graditi u hramu, nešto što nije bilo jasno ljudima koji nisu bili stručni. Naime, kip je u hramu zauzeo prostor od poda do stropa. Kipar ovog projekta vodio se dimenzijama unutrašnjeg dijela hrama. Glavni razlog bio je kako bi se učinilo da je kip veći nego što zapravo je. Kada je bio završen, jedva je stao u hram. Strabon je zapisao da se kiparu zamjeralo što nije točno odredio dimenzije jer je Zeus sjedeći skoro doticao strop. Navodno je ostavljao dojam da će se krov hrama srušiti ako se bog pomakne. No Fidija zbog toga nije bio kritiziran nego hvaljen. Upravo su dimenzije činile strukturu veličanstvenom, što je ushićivalo pjesnike i kipare. Zeusovo postolje

---

³⁹ UKEssays. (Studen 2018). The Statue of Zeus at Olympia. <https://www.ukessays.com/essays/cultural-studies/the-statue-of-zeus-at-olympia.php?vref=1>, pristupljeno 03.09.2021.

⁴⁰ UKEssays. (Studen 2018), isto, pristupljeno 03.09.2021.

bilo je 6.5 m široko i metar visoko, pa su oni koji su o kipu pisali, vjerojatno zbog njegove visine, više opisivali tron nego Zeusov lik. Ovaj kip zahtijevao je veliku količinu pažnje i brige za vrijeme i nakon konstrukcije. Kip je bio mazan maslinovim uljem kako bi se spriječilo ispiranje bjelokosti i kako bi se kip stalno sjajio.⁴¹

5.2. Religijska i društvena uloga

S obzirom na to da je Olimpija bila centar religioznih obreda i rituala ovaj kip je imao velik značaj za grčki narod, pogotovo jer je bio posvećen gospodaru svih bogova. Zeusov kip je utjecao na osnivanje Olimpijskih igara. Ove igre nastale su u 776.g.pr.Kr. u svrhu natjecanja u fizičkoj spremi i kondiciji te kao izvor političke snage jer su u njima sudjelovali svi grčki polisi. Olimpijske igre su imale veliko značenje i smatra se da su potekle iz vjerskih rituala. Upravo to je navelo Grke da organiziraju hodočašća u svrhu štovanja boga kojeg su smatrali svojim ocem. Olimpijske igre su pomogle u ujedinjenju gradova-država u Grčkoj. Navodi se da je kip izazivao divljenje posjetitelja više od 800 godina u hramu u Olimpiji. Iz tog razloga hram je služio kao prostor religijskih aktivnosti i okupljanja. Hram nije imao nijednu drugu svrhu osim one štovanja Zeusa i održavanja vjerskih rituala posvećenih njemu. Zeusov hram također je primjer utjecaja dorskog stila. U hramu su se također mogle održavati i igre jer se u svetom gaju nalazio stadion. Ovo nam ukazuje kako se Zeusov hram uvelike koristio za društvena događanja koja su ljudima pružala priliku da uđu u hram i promatraju kip. Međutim, u hramu se nisu odvijale nikakve aktivnosti političke prirode jer je njegova svrha bila primarno vjerska.⁴²

Smatra se kako je Zeusov kip imao i mogućnost predviđanja budućih zbivanja. Navodi se kako je kip predsjedavao Olimpijskim igrama kao što je i predsjedavao bogovima na Planini Olimp. Mnogi izvori navode kako su upravo iz tog razloga Grci smatrali da je Zeus upravljao kišom, vjetrom i grmljavinom. Također su smatrali da je njegovo oružje bila munja i da je on bio bog zaštitnik mnogih gradova. Zbog ovih pretpostavki narod je poštovao kip te mu se klanjao pri ulasku u hram. Kip se nalazi u muzeju arheologa kako bi se omogućio dolazak širokih masa. Hram je trenutno turistička atrakcija te sav prihod ide u održavanje Olimpije.⁴³

Za razliku od drugih Zeusovih kipova, Fidija je odlučio da će ovaj kip prikazivati mirnog, kontroliranog Zeusa. Prethodni kipovi su ga uglavnom prikazivali bijesnog. Umjetnikova ideja je

---

⁴¹ UKEssays. (Studen 2018), isto, pristupljeno 03.09.2021.

⁴² UKEssays. (Studen 2018), isto, pristupljeno 03.09.2021.

⁴³ UKEssays. (Studen 2018), isto, pristupljeno 03.09.2021.

bila prikazati moćnog vladajućeg boga u smirenom i samopouzdanom svjetlu. Upravo iz tog razloga kip sadrži različite simbole, kao na primjer pobjedu u Zeusovoj desnoj šaci, krunu od maslinovog lišća - simbol moći.⁴⁴

Prikaz kipa je bio toliko životan da su mnogi vjerovali da gledaju u samog boga. Grci su čak smatrali nesretnima one koji nisu vidjeli kip. .

Kip se stoljećima nalazio u hramu, ali su ga za rimske vladavine zapustili. Rimski car Kaligula navodno ga je pokušao ukrasti, ali se kip nasmiješio i ratnici su pobjegli. Poslije su se u Olimpiji dogodili potresi, odroni stijena i poplave, a hram je bio i oštećen u požaru u 5.st.⁴⁵

Povijest Zeusovog kipa je zapravo jako jednostavna. Napravljen je oko 436.g.pr.Kr. I postavljen u Zeusov hram u Olimpiji gdje je ostao do 395. g. To je bilo vrijeme kada su se carevi krenuli zanimati za poganska umjetnička djela, koja su napustili za vrijeme prisvajanja kršćanstva. 382. godine carskim ediktom dozvoljeno je otvaranje hramova kako bi se dopustilo stanovništvu da iskuse i kontempliraju antička djela velike umjetničke važnosti. Ali taj edikt je imao kratak rok trajanja jer je u 392.godini izašao dekret po kojemu su se svi poganski hramovi trebali zatvoriti i Olimpijske igre su se morale zabraniti. Tada je odlučeno da se Zeusov kip preseli u glavni grad carstva Konstantinopol. Kip je preseljen 395.godine i pohranjen u Lausion, preteču današnjih muzeja. Nažalost, požar je zahvatio Lausion 475.godine i Fidijino remek djelo je nestalo zauvijek.⁴⁶

Od ovog kipa nemamo nikakvih ostataka jer su uništeni i postoji jako malo prikaza ovog kipa koji datiraju iz vremena njegovog postojanja. Na mjestu gdje je nekad bio hram danas su samo ostaci kamenja, temelja i srušenih stupova. Bile su izrađene i kopije te skulpture, a velika je kopija bila u Cireni u Libiji. Međutim ništa nije do danas sačuvano pa je ta najzapaženija grčka skulptura ostala samo u uspomenu. Iz tog razloga postoje mnoge sumnje o stvarnom izgledu kipa, poziciji Zeusa, njegovim atributima, itd. Jedan od izvora je prikaz kipa na pozadini novčića iz doba cara Hadrijana. Određene predodžbe o njegovu izgledu pružaju i poprsja koja se čuvaju u muzejima u Dresdenu i Bostonu. Stoga se o izgledu može govoriti samo prema opisima. Drugi

---

⁴⁴ UKEssays. (Studen 2018), isto, pristupljeno 03.09.2021.

⁴⁵ UKEssays. (Studen 2018), isto, pristupljeno 03.09.2021.
⁴⁵

⁴⁶ UKEssays. (Studen 2018), isto, pristupljeno 03.09.2021.
⁴⁶

izvor nam je radionica kipara Fidije koju su otkrili arheolozi i pomoću toga nalaza otkrili tehnike koje je kipar koristio.⁴⁷

---

⁴⁷ UKEssays. (Studen 2018), isto, pristupljeno 03.09.2021.

Hermitage Replica of the Statue of Zeus at Olympia

Prilog 9. Kip Zeusa, https://www.worldhistory.org/Statue_of_Zeus_at_Olympia/

Statue of Zeus at Olympia

Prilog 10. Kip Zeusa u Olimpiji <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

6. Artemidin hram u Efezu

Hram božice Artemide u Efezu nalazio se pedesetak kilometara južno od lučkoga grada Izmir (na rubu suvremenoga grada Selčuka u današnjoj Turskoj). Efez je bio središte rimske provincije po imenu Asia i drugi najveći grad tadašnjega svijeta. Valja istaknuti da su Grci pri dolasku u Aziju prihvaćali tamošnje kultove mijenjajući im nazive. Artemida u toj rimskoj provinciji imala obilježja azijskog božanstva i to je utjecalo na veličinu hrama. Inače je Artemida bila grčka božica Mjeseca i sestra blizanka boga Apolona koji je bio bog muške ljepote, proroštva, medicine, itd. S obzirom da je često bila prikazivana kako drži luk i strijele, nakon nekog vremena proglasili su je i božicom lova i zvijeri. Štovali su je kao zaštitnicu svadbe i porođaja, a u mnogim grčkim provincijama mlade žene prije stupanja u brak su joj posvećivale razne darove kao npr. igračke, lutke i uvojke kose. Lov i rat su u ono vrijeme bili povezani pa su je iz tog razloga u nekim krajevima smatrali božicom rata. U Sparti je bila posebno cijenjena, dok je u Efezu bila štovana kao vrhovno božanstvo, a tu je bio i njezin najpoznatiji hram, remek djelo grčkog graditeljstva i skulpture.⁴⁸

Svetište božice Artemide u Efezu pripada najstarijim poznatim kulturnim mjestima i potječe iz predgrčkih vremena. Prema nekim grčkim povjesničarima prvotni se hram pripisivao mitskim Amazonkama, vjerojatno iz razloga što su poput Artemide dobro baratale oružjem i bile izvrsne fizičke spreme. Iako suvremena arheologija ne može potvrditi te podatke, britanski arheolozi su u istraživanjima prije 1. svjetskog rata potvrdili tri uzastopna hrama na istom mjestu i prema keramici ustanovili da se radi o kulturnom mjestu još iz brončanog doba. Najstariji hram je vjerojatno građen u 8. st. pr. Kr. i bio okružen redom stupova. Prema izvorima to je bio najstariji hram toga tipa u Maloj Aziji, a možda i najstariji grčki hram s kolonadama uopće.⁴⁹

Prvi hram je bio uništen u velikoj poplavi tijekom 7. st. kada su na ruševine nanesene velike naplavine pijeska i gline u kojima su pronađeni raznovrsni ostaci. Među ostacima su se nalazili i dijelovi prvog drvenog kipa božice Artemide ili neke druge božice koja joj je prethodila. Dimenzije prvotnog hrama nisu u potpunosti još uvijek utvrđene. Drugi Artemidin hram u Efezu počeo se graditi 550. pr. Kr. pod pokroviteljstvom lidijskog kralja Kreza koji je bio slavan po svom

---

⁴⁸Nadilo B., *Iz povijesti graditeljstva; Sedam antičkih svjetskih čuda*, str. 383.

⁴⁹Nadilo B., isto, str. 383.

bogatstvu, ali i po tome što je prinio bogate darove u Apolonov hram u Delfima. Hram je gradio poznati kretski graditelj Chersiphron, a naslijedio ga je njegov sin Metagenes.

Prema nekim izvorima Artemidin hram se gradio čak 120 godina, a močvarno tlo na kojem se gradio se ojačavalo drvenim ugljenom. Plinije stariji, vjerojatno nesvjestan prijašnjeg hrama, piše da je močvarno područje izabrano zbog veće sigurnosti od čestih potresa. Taj jonski hram, i navodno prvi grčki hram izgrađen od mramora, bio je dug 377 m, a širok 180 m i okružen dvostrukom kolonadom stupova visokih 40 m koji su formirali poseban prolaz prema svetištu. Čak 36 stupova bilo je ukrašeno reljefima, a kultni kip božice Artemide bio je izrađen od drva vinove loze i obložen zlatom i srebrom. Tvrdilo se da ga je izradio atenski kipar Endoios. Krov je bio od cedrovine, a hram je bio ukrašen brojnim brončanim kipovima najpoznatijih grčkih kipara: Polikleta, Fidije, Kresilasa i Fradmona. Prema izvorima Fidija je za taj hram izradio veliki kip Amazonke. Hram je bio važno religijsko središte, ali i tržnica. Godinama su u hram dolazili trgovci, štovatelji, umjetnici, pripadnici kraljevskih obitelji i turisti koji su štovali božicu i davali joj brojne poklone ili dio ostvarene zarade. U arheološkim su istraživanjima otkriveni darovi koje su hodočasnici donosili iz Perzije i Indije, poput zlatnih naušnica, narukvica i ogrlica te malih kipova Artemide izrađenih od zlata i slonovače te druge dragocjenosti. Taj golemi hram bio je posebno poznat i cijenjen zbog svoje veličine i raskoši kojom je bio uređen. Iako je u starijim prikazima ponekad izgledao kao da ima više galerija i da mu se krov s visinom sužava, čini se da je ipak imao formu klasičnoga pravokutnoga grčkog hrama s ukrašenim zabatom. Hram je 356. pr. Kr. zapalio svima znani Herostrat, nedugo nakon završetka same gradnje. Herostrat je bio čovjek nepoznata podrijetla, a veliki je Artemidin hram u Efezu zapalio samo zato da bude slavan. Po tome je i zapamćen u povijesti te ga se iz tog razloga spominje i danas. Iz tog razloga Efežani su bili zabranili spominjanje njegova imena i to su antički pisci i povjesničari dugo poštovali. Hram je navodno bio zapaljen u istoj noći u kojoj se rodio Aleksandar Veliki, a ta će činjenica bitno utjecati na njegovu obnovu.⁵⁰

Treći obnovljeni hram počeo se graditi 323. pr. Kr. i također se gradio mnogo godina. Bio je veći od prijašnjeg, dug 450 m i širok 225 m. Stupovi su mu bili viši za gotovo 20 m, a imao ih je ukupno 157 u dva reda. Bio je svojevrsna replika prijašnjeg hrama i također je služio kao tržnica. Glavni kip Artemide izradio je atenski kipar Endoneus, a hram je bio slavan, osim zbog kipa i po vrijednim zidnim slikama i kipovima. U pisanim se izvorima spominje raskoš slika i kipova te

---

⁵⁰ Nadilo B., isto, str. 383.

brojnih ukrasa od zlata i srebra. I ovdje se navode djela najslavnijih grčkih kipara koji su živjeli dva stoljeća prije, pa nije sasvim jasno jesu li neka djela spašena iz zapaljenog hrama ili su izrađene njihove replike. Treba upozoriti da se podaci o drugom i trećem hramu često zamjenjuju pa nije sasvim jasno na koji se odnose. Inače je kao svjetsko čuda bio zabilježen drugi hram.

Vrijedi spomenuti da je Aleksandar Veliki još za života htio obnoviti Artemidin hram, ali je najprije bio odbijen pa je poslije smrti hram obnovljen njegovim novcem. Za rimske je vladavine hram bio u punom sjaju, a redovito su održavane i svečanosti posvećene božici Artemidi odnosno Diani.⁵¹

Prvi su problemi s tim hramom započeli s pojavom kršćanstva iako su Efežani ljubomorno čuvali kult svoje božice i njezine vjerske svečanosti. Sv. Ivan Evanđelist koji je bio biskup u Efezu više je puta u tom hramu molio protiv bezboštva i prijetio njegovim rušenjem. Hram su 268. poharali i oštetili Istočni Goti privučeni pričama o njegovu bogatstvu. Nakon toga hram je bio obnovljen ili popravljen, ali sasvim sigurno jer zatvoren 391. nakon uredbе Teodozija I. Velikog kada je kršćanstvo postalo službenom religijom Rimskog Carstva. Hram je konačno 401. potpuno srušila razjarena svjetina potaknuta od strane Sv. Ivana Zlatoustoga, efeškog nadbiskupa. Kamen iz hrama služio je za gradnju drugih građevina, a pouzdano se zna da su neki stupovi u Aja Sofiji u današnjem Istanbulu pripadali Artemidinu hramu. Navodno su još neki kipovi te dekorativni detalji također završili u tome gradu.⁵²

---

⁵¹ Nadilo B., isto, str. 383.

⁵² Nadilo B., isto, str. 383.

**Pokušaj rekonstrukcije kipa božice Artemide
u Efezu**

Prilog 11. Pokušaj rekonstrukcije kipa božice Artemide u Efezu, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Suvremena gipsana maketa Artemidina hrama u Efezu

Prilog 12. Suvremena gipsana maketa hrama božice Artemide u Efezu, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Sadašnji neznatni ostaci Artemidina hrama u Efezu

Prilog 13. Sadašnji neznatni ostaci hrama u Efezu <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

7. Mauzolej u Halikarnasu

Halikarnas se nalazio u Maloj Aziji (današnji Bodrum), na obali Egejskog mora na jugoistoku Turske. Nakon što su Perzijanci proširili svoje carstvo na Egipat, Siriju, Mezopotamiju, sjever Indije i Malu Aziju u upravljanju tolikom državom trebala im je pomoć. Tada su uvedeni lokalni vladari zvani satrapi. Jedna od provincija bila je Karija smještena na obali Sredozemnog mora, koja je zbog svoje udaljenosti od glavnoga grada perzijskog carstva bila skoro i autonomna provincija. Od 377.- 353. pr. Kr kralj Mauzol vladao je tom provincijom. Svoj dvor bio je premjestio u Halikarnas. Obrazovani su Grci štovali Halikarnas kao domovinu cijenjenog grčkog povjesničara Herodota. Grad je bio pun znamenitosti, ali prolaznike kroz grad je uvijek najviše privlačilo posljednje odmorište kralja Mauzola.⁵³

O Mauzolovu životu nažalost nema mnogo izvora. Navodi se da je pripojio Kariji neka mjesta na obali i otočna područja, ali je nakon toga započeo s pljačkama i u cijeloj državici uveo je raznorazne poreze i namete. Kao vladar bio je poznat po tome što je uveo porez na sahrane koji do tada nije postojao. Na taj način prikupio je golemo bogatstvo koje je poslužilo za gradnju vlastite grobnice. Mauzolova grobnica bila je impozantno velika da su poslije Rimljani sve velike građevine u kojima su se nalazili pokojnici počeli nazivati "mauzolejima", a to je i danas slučaj u mnogim jezicima. Naime, ta građevina bila je zamišljena kao grobnica i hram. Gradnja je započela za Mauzolova života, a građevina se gradila u jednoj od najširih gradskih ulica, koja se nalazila u blizini mora i morske luke. Izgradnja je bila povjerena graditeljima Piteju i Satiru. Nakon završetka gradnje zdanje je izgledalo zaista veličanstveno.⁵⁴

Bila je to pravokutna građevina široka 32 m, duga 38 m, visoka 45 m, podijeljena u tri dijela. Prvi kat bio je visok 20 m i bio je posljednje odmorište vladara Mauzola i njegove supruge Artemizije. Prostorija je bila obložena mramornim pločama i okrunjena frizom s raznovrsnim reljefima koji je okruživao grobnicu od alabastera ukrašenu zlatom. Tu je, između ostalog, bila prikazana i borba između Grka i mitskih Amazonki, žena ratnica koje su navodno živjele na području današnjeg Krima. Praotac Amazonki bio je grčki bog rata Ares (reljef se danas nalazi u British Museum-u u Londonu). Iznad prvog kata uzdizala se 12 m visoka kolonada. Ona je

---

⁵³ Nadilo B., isto, str. 384.

⁵⁴ Nadilo B., isto, str. 385.

okruživala prostorije koje su služile za prinošenje žrtava kralju i njegovoj supruzi, a između stupova bili su mramorni kipovi u obliku lavova kao simbol kraljevske moći. Stupovi su podupirali krov visok 7 m koji je bio u obliku stubičaste piramide.

Na vrhu krova, odnosno piramide, bila je isklesana kočija s četiri upregnuta konja kojom su upravljali Mauzol i Artemizija.

Ljepota te neobične grobnice (odnosno mauzoleja) bila je u njenoj veličini i u bogatstvu dekoracija i kipova koji su ga krasili izvana na raznim razinama. Gotovo svi kipovi su bili u prirodnoj veličini, a izradili su ih grčki kipari: Brijaksid, Skopas, Leohar i Timotej. Svakome od njih bila je povjerena po jedna strana konstrukcije i svi su imali svoje radionice i zajednički sudjelovali u ukrašavanju te neobične grobnice. Današnji stručnjaci se često spore u pokušajima da među raznim fragmentima kipova i dekoracija prepoznaju stil pojedinog autora.⁵⁵

Mauzolej se gradio desetak godina, a završen je 350. pr. Kr. Tijekom gradnje mauzoleja vladar Mauzol i njegova žena Artemizija su umrli. Mauzolej je do 15. st. bio u sasvim dobrom stanju kad mu je potres ošteti kolonadu i krov. Nakon potresa vitezovi reda Sv. Ivana iz Jeruzalema su naišli na mauzolej te su ga srušili i izgradili tvrđavu Sv. Petra koja i danas stoji. U zidovima tvrđave uočljivi su mramorni blokovi, obrađeno kamenje i dijelovi kipova i stupova mauzoleja. Na mjestu nekadašnjeg mauzoleja mogu se vidjeti samo ostaci temelja. Izgled mauzoleja u Halikarnasu kopirale su i neke suvremene građevine poput Svetišta sjećanja u Melbourneu, masonske kuće i hrama u Washingtonu.⁵⁶

---

⁵⁵ Nadilo B., isto, str. 385.

⁵⁶ Nadilo B., isto, str. 386.

Amazonomahija ili bitka s Amazonkama, reljef s poda Mauzoleja (iz britanskog muzeja)

Prilog 14. Amazonomahija ili bitka s Amazonkama, reljef s poda Mauzoleja <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Sadašnji ostaci Mauzoleja u Halikarnasu

Prilog 15. Sadašnji ostaci Mauzoleja U Halikarnasu <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

8. Kolos s Rodosa

Rodos odnosno Rod (kako se često naziva u nekim našim izvorima) otok je koji se nalazi u arhipelagu Dodekanez u Egejskom moru. Dodekanez je skupina od 12 velikih i 150 manjih otoka. Svojedobno Rodos je bio smatran središtem grčke i helenističke kulture, posebno kada su tri otočka naselja (Laliso, Kamiros i Lindos) formirali samostalnu otočku državu. Prema jednom suvremeniku na Rodosu se nalazilo bogatstvo od više od 3000 kipova, od kojih je stotinjak bilo iznimne veličine.⁵⁷

Najznamenitiji kip bio je onaj orijaškog Kolosa, brončane skulpture boga Sunca Helija. Pretpostavlja se da je skulptura bila visoka 35 m i teška 70 tona, a navodno je raširenih nogu i s gorućom bakljom u ispruženoj ruci stajala na golemim kamenim postoljima na ulazu u luku otoka Rodosa. Prema predaji, stanovnici Rodosa su donijeli odluku da odliju svoga boga zaštitnika nakon

---

⁵⁷Nadilo B., isto, str. 386.

što su pobijedili makedonskog kralja Demetrija Poliorketa u 4. st. pr. Kr. koji ih je dugo opsjedao. Za odlijevanje golemog kipa su koristili materijal preostao nakon opsade koji su prodali i upotrijebili u tu svrhu. Rad na kipu su povjerali domaćem kiparu Haru koji je prve nacрте počeo raditi 291. pr. Kr. Po uzoru na Homerove opise zamislio je boga Helija kao mladića visoke i vitke građe koji nosi svijetli vijenac na glavi. Nakon dugotrajnih priprema stotinjak radnika je započelo s gradnjom.⁵⁸

Podnožje kipa je bilo napravljeno od mramora, a kip se radi stabilnosti morao posebno učvrstiti željezom. Pretpostavlja se da su najprije pričvršćeni donji udovi, a zatim je kostur bio izrađen od željeznog i kamenog materijala. Nakon toga su kip obložili glinom i slojem voska te ponovno glinom na koju su postavljeni tanki listovi bronce za uljepšavanje vanjskog izgleda. Poslovi su napredovali vrlo sporo i zbog toga je u podnožju kipa nastalo naselje u kojem su obitavali radnici koji su uglavnom bili slobodni robovi. Kip se gradio punih 12 godina. Vjeruje se da je kip bio postavljen u raskoraku na ulazu u luku Mitraki. S obzirom na njegovu visinu i širinu u tu se izjavu sumnja pogotovo jer je u slučaju havarije prijetila opasnost da se ulaz u luku potpuno zatvori. Prema nekim suvremenim istraživanjima položaj kipa je bio istočni rt luke ili čak unutrašnjost.⁵⁹

Kolos se na pretpostavljenom mjestu nalazio nešto više od pedeset godina, a srušen je u potresu koji je uzdrmao Rodos. Za vrijeme potresa kip je pao u morske dubine, a dijelovi ogromnih nožnih cijevi su ostali sna podnožjima.

Ostaci su dugo ležali u moru dok ih u 7. st. nisu rastavili neki arapski osvajači koji su ih prodali jednom židovskom trgovcu iz Sirije. Danas se termin "kolosalno" koristi za građevine ili stvari koje zapanjuju svojom veličinom. Vjeruje se da je Kolos bio inspiracija mnogim suvremenim umjetnicima. Jedan od umjetnika koji je crpio inspiraciju iz Kolosa bio je Frederico Augusto Bartholdi, autor Kipa slobode koji danas stoji na ulazu u newyoršku luku.⁶⁰

---

⁵⁸ Nadilo B., isto, str. 386.

⁵⁹ Nadilo B., isto, str. 387.

⁶⁰ Nadilo B., isto, str. 387.

Jedan od prvih prikaza Kolosa s Rodosa

Prilog 16. Jedan od prvih prikaza Kolosa s Rodosa , <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

9. Svjetionik na otoku Faru pred Aleksandrijom

Svjetionik se nalazio na otoku pred ulazom u Aleksandriju, slavnu prijestolnicu Egipta, čiji je utemeljitelj Aleksandar Veliki. Grad Aleksandrija nalazi se na obali Sredozemnog mora pokraj ušća Nila, na mjestu maloga naselja Rakotisa. To je prvi grad helenističkog razdoblja podignut

prema jedinstvenom planu gradnje roskog graditelja Dinokrata. Građen je u obliku pravokutnika, s opsegom od 15 km i ima 5 područja. najveće glavne ulice (široke 30 m) bile su pod pravim kutom, a bile su u cijelosti omeđene mramornim stupovima.⁶¹

Nakon smrti Aleksandra III. Velikog, znanog i kao Aleksandar Makedonski (356.-323. pr. Kr.), vlast u Egiptu preuzeo je Ptolomej I. Soter koji je svjedočio osnutku Aleksandrije kao glavnog grada. Odlučio je povećati njezinu slavu i sjaj pa je 308. utemeljena Muzeon, najveća knjižnica antičkog doba. Ipak, jedna od najvećih znamenitosti Aleksandrije bio je slavni svjetionik čija je gradnja trajala od 300. do 280. pr. Kr., a podigao ga je grčki graditelj Sostrat iz Knida. Svjetionik je sagrađen na kamenoj stijeni isturenog otoka Fara (Farosa), a prema legendi ime je izvedenica naziva "Faraonov otok". Mali otok su spojili s kopnom 285. pr. Kr. kamenim i zemljanim nasipom dugim 34 km te je time luka dobila dvije uloge (ratnu i trgovačku). Zbog nanosa rijeke i mulja u vodi te podvodnih stijena prilaz je lukama iziskivao veliko iskustvo. Iz tog razloga trebalo je izgraditi svjetionik.⁶²

Svjetionik je bio trodjelna kula, ujedno i tvrđava, približne visine 120 m (neke procjene navode i 140 m). Najniži dio svjetionika bio je kvadratnog tlocrta, unutrašnjost svjetionika bila je valjkasta, a visina je bila 56 m. Građen je od velikih blokova kamena vapnenca, a strane su mu bile položajem orijentirane prema stranama svijeta. Srednji dio svjetionika bio je u obliku osmerokuta, strane su bile širine 18,3 m, dok je visina iznosila 7,3 m. Na vrhu se nalazila kupola koja je bila pridržana granitnim glatkim stupovima. Na najvišem katu je gorjela vatra čija se svjetlost reflektirala pomno osmišljenim sustavom metalnih konkavnih zrcala (navodno je izumitelj sustava bio Arhimed). Prema jednoj legendi ogledalo je služilo kako bi se spaljivali neprijateljski brodovi prije nego što bi se previše približili luci. Gorivo se dopremalo na magarcima po spiralnim stubama u donja dva dijela građevine. Osmerokutnu kulu ukrašavali su brončani kipovi stupovi od kojih je jedan navodno kazivao smjer vjetera, a drugi sunčevo kretanje te spuštao ruku kada bi došao zalazak sunca.

Treći je otkucavao vrijeme. Najčudniji kip je bio onaj koji je navodno vikao. Naime kada bi se neprijatelji približili teritoriju Aleksandrije kip bi postajao sve glasniji i glasniji. Prema tome se da naslutiti da se radilo o prvom izumljenom alarmu na svijetu.⁶³

Svjetionik je pred lukom stajao stoljećima. Arapi su osvojili Aleksandriju 651. i divili se njezinu bogatstvu, a u svojim spisima spominju naravno i svjetionik. Ipak, ubrzo su glavnim

---

⁶¹Nadilo B., isto, str. 387.

⁶²Nadilo B., isto, str. 388.

⁶³Nadilo B., isto, str. 388.

gradom proglasili Kairo i prijestolnica je bila premještena.. Jednom su se greškom skinula konkavna zrcala sa svjetionika koja više nikad nisu bila vraćena. Potres koji je 956. pogodio Aleksandriju nanio je štete svjetioniku, a znatno su ga oštetili i potresi koji su se dogodili 1303. i 1323. Svjetionik je potpuno uništen 1480.godine. Tada je sultan Mehmed II. Osvajač na mjestu gdje se nalazio svjetionik izgradio srednjovjekovnu tursku utvrdu. Za gradnju je iskoristio kamen i mramor iz ruševina svjetionika. Otad je sačuvano samo ime i uspomena na ovo svjetsko čudo. Svoje ime graditelj Sostrat uklesao je u mramor koji je pokrio žbukom na kojoj je bila napisana posveta caru. Vjerovao je da će s vremenom žbuka otpasti i da će svi doznati ime graditelja toga veličanstvenog svjetionika. Bio je u pravu. Aleksandrijski svjetionik znatno je utjecao na sve svjetionike što su poslije bili građeni na području Sredozemlja. I danas se u svim romanskim jezicima svjetionik naziva po njemu – phare i faro.⁶⁴

---

⁶⁴ Nadilo B., isto, str. 388.

Tvrđava izgrađena na mjestu svjetionika

Prilog 17. Tvrđava izgrađena na mjestu svjetionika, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

10. ZAKLJUČAK

Tema ovog diplomskog rada bila je antička svjetska čuda. U ovom radu su na temelju pronađenih izvora opisana gradnja pojedinih čuda, funkcija i svrha koju su ta čuda imala (neka i danas imaju) te što se dogodilo čudima. Proučavanje ovih čuda omogućava zanimljiv uvid u određene regije, narode i kulture antičkog svijeta. Iako je popis napravljen s grčkog gledišta, samo se dva čuda zapravo nalaze na grčkom teritoriju.

Svako čudo ima poseban razlog zašto je nastalo, i postoje mnoge teorije o nastanku čuda. Velika piramida je posljednje odmorište faraona Keopsa. Semiramidini viseći vrtovi su sagrađeni kako bi se asirska kraljica lakše nosila s nostalgijom za domom nakon što se vjenčala za cara Nabukodonosora. Zeusov kip je napravljen kako bi se njegovim štovateljima prikazalo da bog može biti silan i milostiv. Artemidin hram je sagrađen kako bi se odala počast jednoj od najdražih božica antičkog svijeta. Kolos je služio kao spomenik pobjedi narodu koji ga je napravio. Svjetionik s Pharosa je služio kako bi pokazivao svjetlost i put, kako ljudima tako i brodovima. I napoljetku, mauzolej u Halikarnasu je sagrađen kao uspomena jednoj velikoj ljubavi.

Svako od ovih čuda pruža uvid u svakodnevicu čovjeka u antičkim vremenima. Saznajemo koji su se bogovi štovali, kakvi su običaji bili u tadašnje vrijeme, kakve metode gradnje su se koristile, kakav dojam su čuda ostavljala na ljude. Iako je danas samo jedno od tih čuda očuvano svi izvori, teorije, inspiracija koju su ta čuda probudila, priče, skice čuda, govore nam kakav značaj su ta čuda imala u antici, kroz povijest, kakav utjecaj imaju danas i neupitno je da će ga imati i u budućnosti.

Literatura

1. ASTON, B. "*Stone In Ancient Egyptian Materials and Technology*", 2000. Cambridge: Cambridge University Press
2. BREASTED J.H., "*Ancient records of Egypt, Volume 1*. 1906. CHICAGO THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS, 85. Str.
3. COX R., MORRIS N. "*The Seven Wonders of the Modern World*", (2000) (Library ed.). Chelsea House Publications.
4. D'EPIRO; PINKOWISH, DESMOND. "*What Are the Seven Wonders of the World? and 100 Other Great Cultural Lists.*", (1998), Anchor.
5. LEHNER, M., "*The Complete Pyramids: Solving the Ancient Mysteries*", 1997. London and New York: Thames and Hudson
6. MORRIS N. "*The Seven Wonders of the Natural World*". (2002), Chrysalis Books.
7. NADILO B., "*Iz povijesti graditeljstva; Sedam antičkih svjetskih čuda*", GRAĐEVINAR", Journal of the Croatia Association of the Civil Engineers, broj časopisa 63, godina izdanja 2011.
8. NOUR, M.Z. et.al. "*The Cheops Boat*", Oxford
9. PERNJAK, D. "*Mumifikacija i pogrebna oprema u Egiptu u helenističkom razdoblju*" Sveučilište u Zagrebu, 2013., Hrvatski studiji
10. ROSALIE, D., "*The Experience of Ancient Egypt*", 2000., Routledge
11. RUSSELL A. "*Great Wonders of the World. Dorling Kindersley*"-8. *The Medieval World* (Library ed.). (2000), Chelsea House Publications.

Izvori s interneta

1. 7WW. Statue of Zeus at Olympia, Greece, 435BC – 7 Wonders of the World | 7 Wonders of the World. 7ww.org. (2009). <http://7ww.org/listing/statue-of-zeus-at-olympia-greece-435bc/> (pristupljeno 03.09.2021.)
2. Britannica, Urednici Enciklopedije "Statue of Zeus". Encyclopedia Britannica, 31 05. 2015, <https://www.britannica.com/topic/Statue-of-Zeus>. pristupljeno 03.09.2021.
3. CARTWRIGHT M. "*Statue of Zeus at Olympia*." *World History Encyclopedia*. World History Encyclopedia, 24.07.2018. Pristupljeno 02.09.2021.
4. CARTWRIGHT M., "*Hanging Gardens of Babylon*." *World History Encyclopedia*. World History Encyclopedia, 27 Jul 2018., pristupljeno 02.09.2021.
5. HOMES O. "*The Statue of Zeus at Olympia*" | AncientWorldWonders. (2011). Ancientworldwonders.com. <https://www.ancientworldwonders.com/the-statue-of-zeus-at-olympia.html> (pristupljeno 03.09.2021.)
6. "*Memphis and its Necropolis – the Pyramid Fields from Giza to Dahshur*"
URL:<http://whc.unesco.org/en/list/86> Pristupljeno (04.09.2021)
7. TREVOR, E. "*Engineering the 7 Wonders of the World: Statue of Zeus at Olympia*" | The Short Sleeve and Tie Club. Shortsleeveandtieclub.com. (2016).
<http://shortsleeveandtieclub.com/engineering-the-7-wonders-of-the-world-statue-of-zeus-at-olympia/> (pristupljeno 03.09.2021.)
8. UKessays. (Studen 2018). "*The Statue of Zeus at Olympia*."
<https://www.ukessays.com/essays/cultural-studies/the-statue-of-zeus-at-olympia.php?vref=1>, pristupljeno 03.09.2021.

Prilozi

Prilog 1. Prikaz jugoistočnog Sredozemlja s položajima Sedam antičkih čuda, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Prilog 2. Ulaz u Veliku piramidu, <https://www.theintrepidguide.com/top-tips-visiting-pyramids-giza-egypt/>

Prilog 3. Sfinga, <https://www.theintrepidguide.com/top-tips-visiting-pyramids-giza-egypt/>

Prilog 4. Piramide u Gizi, <https://www.historyextra.com/period/ancient-egypt/facts-great-pyramid-giza-how-built-when/>

Prilog 5. Tlocrt svih piramida i ostalih sadržaja u Gizi, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Prilog 6. Ulaz u Keopsevu piramidu, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Prilog 7. Jedan od crteža Semiramidinih visećih vrtova, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Prilog 8. Suvremeni prikaz mogućega izgleda babilonskih visećih vrtova, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Prilog 9. Kip Zeusa, https://www.worldhistory.org/Statue_of_Zeus_at_Olympia/

Prilog 10. Kip Zeusa u Olimpiji <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Prilog 11. Pokušaj rekonstrukcije kipa božice Artemide u Efezu, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Prilog 12. Suvremena gipsana maketa hrama božice Artemide u Efezu, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Prilog 13. Sadašnji neznatni ostaci hrama u Efezu <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Prilog 14. Amazonomahija ili bitka s Amazonkama, reljef s poda Mauzoleja <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Prilog 15. Sadašnji ostaci Mauzoleja U Halikarnasu <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Prilog 16. Jedan od prvih prikaza Kolosa s Rodosa , <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>

Prilog 17. Tvrđava izgrađena na mjestu svjetionika, <http://casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-63-2011-04-06.pdf>